

VISEGRAD JOURNAL

ON HUMAN RIGHTS

Nº 5, 2021

Contents

▀ The conceptional basis for the organization of secret information protection in Ukraine in the second part of the XX century.....	6
<i>Концептуальні засади організації захисту секретної інформації в Україні у другій половині XX століття</i> <i>Botvinkin Oleksandr</i>	
▀ The paradigm of constitutionalism as a theoretical and legal category	12
<i>Byelov Dmytro</i>	
▀ Combat robots as modern challenge to international humanitarian law	17
<i>Бойові роботи як сучасний виклик міжнародному гуманітарному праву</i> <i>Denysenko Sergiy, Ilchenko Oleksandr</i>	
▀ The concept and classifying of qualifications in electoral law	23
<i>Поняття та класифікація цenzів у виборчому праві</i> <i>Deshko L.M., Tymchenko L.O.</i>	
▀ Factors of formation: on the question of the methodology of knowledge	30
<i>Фактори правоутворення: до питання методології пізнання</i> <i>Didich T.O.</i>	
▀ Legal sources of medieval Germany (XIII – XVI centuries)	36
<i>Правові джерела середньовічної Німеччини (XIII – XVI ст.)</i> <i>Dol Iryna</i>	
▀ Methodology of somatic human rights research: general principles.....	40
<i>Gromovchuk Miroslava, Kozodaev Serhiy</i>	
▀ Responsibilities of an EU citizen	45
<i>Обв'язки громадянина ЄС</i> <i>Hretsa Svitlana</i>	
▀ Analysis of the legislation of foreign countries and the national legislation of Ukraine in the aspect of working mechanisms of regulation of agent activities.....	50
<i>Аналіз законодавства іноземних країн та національного законодавства України в аспекті напрацювання механізмів регулювання діяльності агентів впливу</i> <i>Kaletnik Vasyi</i>	
▀ Constitutional bases of the most effective, rational and qualitative observance, prevention of violation and as much as possible full restoration of the legal status of physical persons and other socio-subjects : part first.....	59
<i>Конституционные основы наиболее эффективного, рационального и качественного соблюдения, предупреждения нарушения и максимально полного восстановления правового статуса физических лиц и иных социосубъектов: часть первая</i> <i>Lantsedova Julia, Brilev Valery</i>	
▀ Constitutional bases of the most effective, rational and qualitative observance, prevention of violation and as much as possible full restoration of the legal status of physical persons and other socio-subjects : part second.....	65
<i>Конституционные основы наиболее эффективного, рационального и качественного соблюдения, предупреждения нарушения и максимально полного восстановления правового статуса физических лиц и иных социосубъектов: часть вторая</i> <i>Kirichenko Alexander, Shimchenko Alexey</i>	

Factors of formation: on the question of the methodology of knowledge

Фактори правоутворення: до питання методології пізнання

Didich T.O.

Key words:

law-formation, law-making, lex-making, law-formation factors, communicatively-institutional methodological approach.

Ключові слова:

правоутворення, правотворчість, законотворчість, фактори правоутворення, комунікативно-інституційний методологічний підхід.

Актуальність теми дослідження. Правоутворення як явище соціального плану обумовлене комплексом факторів, які визначають передумови, зміст та результат формування права. Вказані фактори мають соціальний характер, обумовлені суспільним розвитком, визначають об'єктивну необхідність зміни правового регулювання. Не зважаючи на те, що в юридичній науці проблема факторів правоутворення не є новою, оскільки розкривається в працях таких вчених як С. В. Бобровник, Ж. О. Дзейко, М. І. Козюбра, М. М. Марченко, Н. М. Оніщенко, Н. М. Пархоменко, О. В. Петришин, О. Ф. Скакун та інших, актуальність її наукової розробки на сьогодні не викликає сумніву, що пояснюється: багатоаспектністю та неоднозначністю наукового розуміння факторів правоутворення; особливостями сучасного етапу розвитку факторів правоутворення, що пов'язано з поточною трансформацією суспільних відносин; потребами вдосконалення практики вияву факторів правоутворення, їх аналізу та встановлення реальної об'єктивної потреби зміни правового регулювання.

Не применшуючи високого рівня актуальності наукового дослідження факторів правоутворення, хотіли б наголосити на тому, що таке наукове дослідження потребує вивчення факторів правоутворення з точки зору їх пізнавальних властивостей, що забезпечить усталеність розуміння факторів правоутворення, розкриє їх ключові закономірності. Для реалізації вказаної задачі дослідження методологічну основу має становити комунікативно-інституційний підхід, що надасть змогу розкрити зміст факторів правоутворення як комплекс комунікативних взаємовідносин між суб'єктами соціуму, їх динаміку, значення та характер впливу; визначити і охарактеризувати їх інституційний прояв у вигляді правової норми (припису), що приймається, змінюється або скасовується; встановити взаємозв'язок між змістом факторів правоутворення та результатом їх впливу на зміст права і характер правового регулювання.

Мета дослідження. На підставі аналізу доктринальних уявлень про фактори правоутворення встановити методологічні основи пізнання їх теоретико-правових аспектів, з'ясувати пізнавальний потенціал комунікативно-інституційного підходу до їх вивчення.

Основна частина. В юридичній літературі фактори правоутворення визначаються як самостійне явище правової дійсності та елемент понятійно-категоріального апарату юридичної науки. Це не викликає заперечень зі сторони вчених-правознавців, які розглядають під ними умови (обставини, факти), які впливають на утворення права, його зміну та скасування. Водночас, розуміння змісту факторів правоутворення має дискусійний характер, що обумовлено неоднозначним розумінням права в цілому та факторів, які впливають на його утворення, невизначеністю змісту факторів правоутворення, їх значення, характеру впливу на утворення права, наявності різновидів, проблем співвідношення тощо. Все це зумовлює об'єктивну наукову доцільність узагальнення поглядів вчених та уніфікації доктринального розуміння факторів правоутворення. Насамперед, спробуємо узагальнити стан наукового розуміння факторів правоутворення.

У радянській юридичній науці фактори правоутворення досліджувались непослідовно, результатом чого стало неоднозначне розуміння їх природи, сутності і значення. Слід зазначити, що переважно фактори правоутворення вченими ототожнювались із факторами правотворчості. Так, розкриваючи особливості правотворчості серед факторів правотворчості називаються базисні (економічні), які становлять основу економічного устрою та системи держави, походять від суспільних відносин в економічній сфері суспільства, і надбудовані (політико-правові, ідеологічні), що мають похідний характер від базисних та

конкретизують правотворчі потреби політичного, ідеологічного характеру тощо¹. Окрім того, була висловлена думка про те, що фактори правотворчості можливо також структурувати на об'єктивні і суб'єктивні. Об'єктивні визначались такими, що не залежать від волі і свідомості людини, а суб'єктивні в свою чергу відображають особливості сприйняття та оцінки суб'єктами правотворчості об'єктивних чинників – лобізм, дії політичних партій тощо².

У сучасних юридичних джерелах так само наслідуються вказані ідеї, і вже держава розглядається в якості окремого політичного фактору правоутворення або в якості самостійного джерела створення права, оскільки саме цей інститут політичної влади безпосередньо видає правові норми³. Такий підхід викликає гостру критику в наукових колах. Це пояснюється не лише певною ідеологічною заангажованістю державоцентристських ідей в теорії права, але і спірними моментами щодо: суб'єктного характеру державно-владної діяльності, відсутності об'єктивного утворення права, наявності творчого елементу в діяльності органів держави і посадових осіб, примату публічних інтересів тощо⁴.

У сучасній юридичній науці фактори правоутворення як об'єкт наукового пізнання знаходяться в стані переосмислення з точки зору їх трансформації, що викликає необхідність оновлення правових норм, вдосконалення правової регламентації суспільних відносин. Незважаючи на активізацію наукових досліджень факторів правоутворення, на сьогодні остаточно не вироблено єдиних наукових підходів до характеристики факторів правоутворення, не сформовано єдиних механізмів їх виявлення, аналізу та врахування при здійсненні творення права. Наукові погляди на питання природи, сутності і значення факторів правоутворення все більше набувають розпорошеного характеру, засновуються на тих або інших аспектах факторів правоутворення. На переконання Є. Г. Лук'янової, фактори правоутворення слід розглядати як ті чинники, які детермінують правотворчу діяльність, тобто вони виникають до правотворчості та в подальшому обумовлюють її зміст. Професор вказує на те, що фактори правоутворення є дуже різноманітними, а склад і взаємодія між ними має індивідуальний характер в кожному окремому випадку прийняття правотворчого рішення і визначаються в першу чергу сферою суспільних відносин, яку необхідно врегулювати⁵.

В межах енциклопедичного визначення поняття «правоутворення» С. Г. Дробязко звертає увагу на розуміння факторів правоутворення, які становлять окремий аспект відповідного енциклопедичного визначення. Фактори правоутворення вчений розглядає як об'єктивні сили природи і суспільства, які тиснуть на свідомість людей як учасників суспільних відносин, визначаючи їх потреби, задоволення яких стихійно формує їх повсякденну правосвідомість, що є передумовою і безпосереднім джерелом утворення відповідних правових відносин. Задоволення конкретних потреб на базі узгодження інтересів людей при наявності прогалин у чинному законодавстві веде до вироблення таких спільних, взаємовизнаних обов'язкових правил у взаєминах, в поведінці, які задовольняють життєво необхідні потреби їх учасників у душі природи права як загальносоціальної справедливості⁶. Головною ідеєю розуміння факторів правоутворення є об'єктивні сили, які мають природний або соціальний характер, наділені властивістю впливати на свідомість людини та спонукати їх до вироблення спільних взаємовизнаних правил. Фактично мова іде про комунікативні зв'язки між суб'єктами, які під впливом відповідних сил природи чи соціуму формують загальновизнані (спільні, узгоджені) правила поведінки, що мають відповідну інституційну властивість – форму виразу, загальнообов'язковість, загальновизнаність тощо. М. М. Рассолов приходить до висновку про те, що фактори правоутворення мають розглядатись не через категорію «сила», а через категорію «вплив», конкретніше – соціальний вплив різної сили і ступеня на процес створення нормативних правових актів, які визначають зв'язок між соціальним впливом і життям (середовищем)⁷. В. С. Ковальський та І. П. Козінцев так само характеризують фактори правоутворення через характеристику його змісту, тобто через розуміння феномену формування права. Поняття фактори правоутворення вченими розкриваються як умови, що впливають на формування права⁸.

¹ Правотворчество в СССР / Под ред. проф. А. В. Мицкевича. – М.: Юрид. лит., 1974. – 319 с.

² Научные основы советского правотворчества / Отв. ред. Р. О. Халфина. – М.: Наука, 1981. – 317 с.

³ Ковачев Д. А. Механизм правотворчества социалистического государства. М.: Наука. 1977. – 245 с.

⁴ Кузнецов И. А. Общая теория государства и права: Учебник. – Волгоград: Изд-во Волгоградского филиала ФГБОУ ВПО РАНХиГС, 2014. – 340 с.

⁵ Вопленко Н. Н. Источники и формы права: Учебное пособие. – Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2004. – 102 с.

⁶ Лукьянова Е. Г. Некоторые проблемы правотворчества в современной России / Е. Г. Лукьянова // Правоведение. – Москва. – 2007. – № 6. – С. 159-165.

⁷ Дробязко С. Г. Правообразование // Белорусская юридическая энциклопедия. В 4 т. / редкол.: С. А. Балашенко [и др.]. – Минск: ГИУСТ БГУ, 2007-2013.. – Т. 3. П.-С. – Минск, 2010. – С.193 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elilib.bsu.by/handle/123456789/103210>. – Назва з екрану.

⁸ Рассолов М. М. Теория государства и права [Электронный ресурс] : Учебник для взов / М. М. Рассолов; под ред. М. М. Рассолова, В. О. Лучина, Б. С. Эбзеева. – М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2012. – 640 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://znanium.com/bookread2.php?book=396879>. – Назва з екрану.

Враховуючи стан наукової розробки категорії «фактори правоутворення», особливості розмежування їх із категорією «фактори правотворчості», слід зазначити про необхідність удосконалення доктринального розуміння факторів правоутворення, що доцільно засновувати на єдиному методологічному підході. Найбільш всесторонньо та достовірно характеристика факторів правоутворення може бути розкрита за допомогою функціонального потенціалу комунікативно-інституційного підходу. Зазначений підхід в основу розуміння факторів правоутворення вкладає ідею їх змісту як комунікативних взаємовідносин між суб'єктами соціуму, та характер їх впливу, що забезпечує трансформацію умов життєдіяльності суспільства через формування і виявлення об'єктивної необхідності зміни правової регламентації у конкретні норми права, як інституційну форму його виразу.

Фактори правоутворення – це насамперед взаємовідносини між людьми, які породжують відповідні потреби у зміні правової регламентації (аксіоматично це мають бути об'єктивно зумовлені потреби, що мінімізує роль суб'єктивного аспекту). Такі взаємовідносини можуть носити конфліктний характер, результатом чого стає потреба у виробленні правових засобів протидії конфлікту, попередженню появи або розвитку конфліктних взаємовідносин, мінімізації настання можливих негативних наслідків в результаті виникнення та існування конфлікту тощо. В якості прикладу варто наголосити на тих законодавчих актах України, які були прийняті у зв'язку з існуючою політико-правовою та соціально-економічною ситуацією в окремих районах Донецької та Луганської областей України. Мова іде про положення Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» від 16.09.2014 року № 1680-VII¹. У змісті преамбули вказано закону чітко зазначається про наявність конфліктної ситуації на зазначених територіях. Саме конфліктність взаємовідносин між суб'єктами соціуму в політичній, соціальній, економічній, військовій та інших сферах обумовила прийняття зазначеного законодавчого акту, положення якого регламентують тимчасовий порядок організації місцевого самоврядування, діяльності органів місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей з метою створення умов для якнайшвидшої нормалізації обстановки, відновлення правопорядку, конституційних прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, створення умов для повернення жителів до вимушено залишених місць постійного проживання, їх реінтеграції, а також для відновлення життєдіяльності в населених пунктах у Донецькій та Луганській областях та розвитку територій. Правові конфлікти можуть носити внутрішній характер, оскільки здатні формуватись на ґрунті існування колізій і прогалин в нормах, закріплених законодавчими актами, так і зовнішній, що виникає в практиці взаємодії суб'єктів правотворчого процесу². Внутрішній характер конфліктів як фактору правоутворення досить часто проявляється в сучасних умовах формування вітчизняного права, що зумовлено особливостями розбудови українського суспільства, трансформації більшості сфер його життєдіяльності. Внутрішні конфлікти як фактор правоутворення можуть виражатись у вигляді тих чи інших правових колізій або прогалин, що наявні в чинному законодавстві України. Практика законотворення України, а також практика реалізації норм права, що закріплені положеннями законодавчих актів, свідчать про те, що коло колізій і прогалин у вітчизняному законодавстві досить широке і потребує відповідної законотворчої роботи по їх усуненню. Водночас, аналіз законотворчої діяльності в Україні свідчить про наявність значної кількості законодавчих актів, якими усуваються прогалини і колізії. З точки зору інституційності наявність конфлікту як фактору правоутворення можливо визначити як такий, що може мати владний характер, пов'язаний із функціонуванням або всієї політичної системи суспільства, або виникає між окремими його елементами. В результаті може виникати зовнішній конфлікт між суб'єктами правотворчих повноважень, який має правоутворюючий характер та виявляється у вигляді фактору правоутворення. Прикладом можуть бути ті політичні фактори конфліктогенного змісту, які зумовили ініціювання підготовки та прийняття Конституційного Договору між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України від 08.06.1995 року № 1к/95-ВР³. Політичний конфлікт, що утворився у 2004-2005 роках між Верховною Радою України, Президентом України та Кабінетом Міністрів України, а також відсутність нової Конституції України зумовили об'єктивну необхідність у розробці та прийнятті правових норм, з метою подолання вказаного конфлікту, і реалізована ця мета була шляхом розробки і прийняття Конституційного Договору 2005 року. Предметом конфлікту було розмежування повноважень між підписантами Договору, центральне місце серед яких займали правотворчі повноваження.

¹ Ковальський В. С. Правотворчість: теоретичні та логічні засади / В. С. Ковальський, І. П. Козінцев. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 192 с.

² Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» від 16.09.2014 року № 1680-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1680-18>. – Назва з екрану.

³ Бобровник С. В. Компроміс і конфлікт у праві: антрополого-комунікативний підхід до аналізу: монографія / С. В. Бобровник; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ : Юрид. думка, 2011. – 383 с.

Відносини, які становлять зміст факторів правоутворення, можуть мати не лише конфліктний, але і компромісний характер, що потребує на правовому рівні провести їх фіксацію та закріпити їх загальнообов'язковий статус. Компромісний характер суспільних відносин, що становлять зміст факторів правоутворення, як правило, пов'язані із конфліктними відносинами, результатом чого стає вироблення моделі компромісних заходів щодо подолання існуючого конфлікту, протидії можливості його настання або мінімізації наслідків появи та існування конфліктних відносин. Такий зв'язок досить часто знаходить свій вираз у вигляді положень відповідних актів творення права. Прикладом в даному випадку можуть бути положення Угоди про Коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» від 27.11.2014 року⁴. Комунікативно-інституційний підхід до пізнання факторів правоутворення дозволяє не лише розкрити багатоаспектність досліджуваної проблематики, але і охарактеризувати індивідуальний та колективний аспекти факторів правоутворення, поєднання яких забезпечує вираження в правових нормах, як в інституційних формах його прояву, загально соціальних потреб у правовому впорядкуванні суспільних відносин. Окрім того, вказаний методологічний підхід дозволяє визначити індивідуальні вольові якості суб'єкта, що проявились при підготовці, розгляді, прийнятті норм права, надання їм відповідного формального закріплення. В якості прикладу можливо здійснити аналіз будь-якого правотворчого акту, який фактично заснований на факторах правоутворення об'єктивно-суб'єктивного характеру. Прийняття Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» від 29.11.2001 року № 2864-III⁵ було зумовлено як колом об'єктивних факторів правоутворення, так і суб'єктивних. Об'єктивними факторами прийняття вказаного правотворчого акту стала гостра потреба того часу забезпечити економічну безпеку держави, не допустити руйнування цілісних майнових комплексів державних підприємств тощо. Однак, присутнім був і суб'єктивний фактор правоутворення, який пов'язаний із наданням певних гарантій захисту державним підприємствам від примусової реалізації їх майна, тобто фактично за допомогою норм права забезпечується реалізація їх майнових інтересів, встановлення певних преференцій у здійсненні господарської діяльності.

Важливим аспектом правоутворення є взаємовідносини індивідів, які обумовлюють зміст факторів правоутворення, визначають характер об'єктивної необхідності зміни правового регулювання, а також відображають природу, зміст та результат творчої діяльності щодо формування змісту та форми виразу правових норм в межах офіційного етапу правоутворення – правотворчості. Комунікативно-інституційний методологічний підхід насамперед надає змогу розкрити зміст та характер таких взаємовідносин індивідів, що мають предметний характер, націлені на досягнення правового результату. В результаті розвитку таких взаємовідносин, на переконання С. В. Бобровник, норми права наділяються відповідними правовими властивостями, що здійснюється конкретними особами з урахуванням їх власних або суспільних інтересів⁶, а змістом і результатом таких взаємовідносин є моделювання суспільних відносин, які є припустимими (бажаними) чи необхідними (обов'язковими)⁷. В результаті ці відносини закріплюються у вигляді відповідних прав суб'єктів (шляхом прийняття дозвільних, рекомендованих норм права) або їх обов'язків, тобто шляхом прийняття зобов'язуючих чи забороняючих норм права. В такому контексті цікавим є приклад з практики вітчизняного законотворення, що стосується розробки та прийняття Закону України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 року № 3236-VI⁸. Волонтерська діяльність є основою побудови та розвитку громадянського суспільства. Починаючи з 2000-х років в Україні значно збільшувалась чисельність осіб, які здійснюють волонтерську діяльність і прагнуть залучитися до участі у ній, що безперечно свідчить про зростаючу роль та потужність волонтерського руху в державі. На момент розробки та розгляду проекту вказаного Закону України значно активізувалося діяльність волонтерів та волонтерських організацій, на що особливо вплинула підготовка та проведення фінальної частини Чемпіонату Європи з футболу у 2012 році. На той момент в Україні взагалі була відсутня законодавча база, що визначала б організаційні та правові засади здійснення волонтерської діяльності, розвитку волонтерського руху, правового статусу волонтерів, джерел фінансування тощо. Відсутність спеціального Закону,

⁴ Конституційний Договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України від 08.06.1995 року № 1к/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1%D0%BA/95-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрану.

⁵ Угода про Коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» від 27.11.2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/n0001001-15>. – Назва з екрану.

⁶ Закон України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» від 29.11.2001 року № 2864-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2864-14>. – Назва з екрану.

⁷ Скакун О. Ф. Теорія права і держави: підручник / О. Ф. Скакун. – К.: Алерта: КНТ: ЦУЛ, 2009. – 520 с. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 року № 3236-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>. – Назва з екрану.

⁸ Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 року № 3236-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>. – Назва з екрану.

спрямованого на регулювання відносин в сфері волонтерської діяльності, стримувало формування чіткої та послідовної політики держави щодо розвитку та підтримки волонтерського руху в Україні, піднесення соціальної значущості волонтера, усунення перешкод щодо використання волонтерської допомоги під час організації та проведення масових культурних та спортивних заходів загальнодержавного значення. Такий стан речей не дав змоги використати увесь потенціал волонтерської діяльності, звузив можливості для її розвитку та популяризації, потребував нагального врегулювання на законодавчому рівні, наслідком чого стало прийняття у 2011 році Закону України «Про волонтерську діяльність».

Висновки. Отже, проведений аналіз дає нам підставу стверджувати, що фактори правоутворення є явищами правової реальності, які породжені соціально значимою, правовою поведінкою, мають об'єктивно-суб'єктивний та конфліктно-компромісний характер, втілюють у своєму змісті правотворчі інтереси і потреби суб'єктів соціуму (комунікативно-правовий аспект). Водночас, фактори правоутворення: детермінують правоутворення, зумовлюють динаміку утворення права; мають відповідні форми вираження і закріплення (у вигляді правової норми, положень концепцій реформування законодавства, стратегії розвитку законодавства тощо); визначають зміст правоутворення; впливають на процес його здійснення; визначають результативність правоутворення, зміст та характер правотворчих актів (інституційний аспект).

Анотація.

В науковій роботі доведено актуальність наукового дослідження факторів правоутворення як його невід'ємного теоретико-правового аспекту. З'ясовано, що правоутворення як явище соціального плану обумовлене комплексом факторів, які визначають передумови, зміст та результат формування права. Вказані фактори мають соціальний характер, обумовлені суспільним розвитком, визначають об'єктивну необхідність зміни правового регулювання. Не зважаючи на те, що в юридичній науці проблема факторів правоутворення не є новою, оскільки розкривається в працях багатьох вчених, актуальність її наукової розробки на сьогодні не викликає сумніву, що пояснюється: багатоаспектністю та неоднозначністю наукового розуміння факторів правоутворення; особливостями сучасного етапу розвитку факторів правоутворення, що пов'язано з поточною трансформацією суспільних відносин; потребами вдосконалення практики вияву факторів правоутворення, їх аналізу та встановлення реальної об'єктивної потреби зміни правового регулювання.

Здійснено аналіз стану наукової розробки факторів правоутворення. Обґрунтовано пізнавальні можливості комунікативно-інституційного підходу до пізнання факторів правоутворення, визначено їх особливості як об'єкту наукового дослідження. Підсумовано, що фактори правоутворення є явищами правової реальності, які породжені соціально значимою, правовою поведінкою, мають об'єктивно-суб'єктивний та конфліктно-компромісний характер, втілюють у своєму змісті правотворчі інтереси і потреби суб'єктів соціуму (комунікативно-правовий аспект). Водночас, фактори правоутворення: детермінують правоутворення, зумовлюють динаміку утворення права; мають відповідні форми вираження і закріплення (у вигляді правової норми, положень концепцій реформування законодавства, стратегії розвитку законодавства тощо); визначають зміст правоутворення; впливають на процес його здійснення; визначають результативність правоутворення, зміст та характер правотворчих актів (інституційний аспект).

Summary.

In the scientific work proved the relevance of the scientific study of law-formation factors his inherent theoretical and legal aspects. Law-formation as a social plan phenomenon caused by complex factors that determine the prerequisites, content and result of the law-formation.

These factors are social in nature caused social development, define an objective need to change the law regulation.

The relevance research to law-formation factors needs to study them in terms of their cognitive properties that ensure sustainability law-formation factors understanding, reveal their key aspects.

To implement the specified objectives of the study methodological framework should be communicative and institutional approach that will allow to reveal the contents law-formation factors as a complex communicative relationships between the subjects of society, their dynamics, the importance and nature of the impact; identify and characterize their institutional expression in a legal norm to be adopted, changed or canceled; establish the relationship between the content law-formation factors and the result of influence on the content law and the nature of law regulation.

The analysis of the scientific development of law-factors. In legal literature law-formation factors are defined as independent phenomenon of legal reality and elements of conceptual and categorical apparatus legal science. It is no objection on the part of jurists who view them under conditions (circumstances, facts) that affect the formation of law, its change and cancellation.

However, understanding the law-formation factors content is controversial in nature, due to the an ambiguous understanding of the law in general and the factors affecting its formation, the uncertainty law-formation factors content, their importance, the impact on law-formation, the presence of varieties ratio problems and more.

Justification of research opportunities communicatively-institutional approach to the knowledge of law-formation factors determined their features as an object of scientific study.

Are summed up the law-formation factors legal reality is a phenomenon that generated significant social, legal behavior are objective-subjective and conflict-compromise, embody in its content law-making interests and needs of society (communicative and legal aspects). Law-formation factors: determining law-formation, determine the dynamics of law-formation; with appropriate forms of expression and fixing; law-formation to the content; influence the process of its implementation; law-formation determine the effectiveness, content and nature of lawmaking acts (institutional aspect).

References:

1. Правотворчество в СССР / Под ред. проф. А. В. Мицкевича. – М.: Юрид. лит., 1974. – 319 с.
2. Научные основы советского правотворчества / Отв. ред. Р. О. Халфина. – М.: Наука, 1981. – 317 с.
3. Ковачев Д. А. Механизм правотворчества социалистического государства. М.: Наука. 1977. – 245 с.
4. Кузнецов И. А. Общая теория государства и права: Учебник. – Волгоград: Изд-во Волгоградского филиала ФГБОУ ВПО РАНХиГС, 2014. – 340 с.
5. Вопленко Н. Н. Источники и формы права: Учебное пособие. – Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2004. – 102 с.
6. Лукьянова Е.Г. Некоторые проблемы правотворчества в современной России / Е. Г. Лукьянова // Правоведение. – Москва. – 2007. - № 6. – С. 159-165.
7. Дробязко С. Г. Правообразование // Белорусская юридическая энциклопедия. В 4 т. / редкол.: С.А. Балашенко [и др.]. - Минск: ГИУСТ БГУ, 2007-2013.. - Т. 3. П-С. - Минск, 2010. - С.193 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://elib.bsu.by/handle/123456789/103210>. – Назва з екрану.
8. Рассолов М. М. Теория государства и права [Электронный ресурс] : Учебник для вузов / М. М. Рассолов; под ред. М. М. Рассолова, В. О. Лучина, Б. С. Эбзеева. – М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2012. – 640 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://znanium.com/bookread2.php?book=396879>. – Назва з екрану.
9. Ковальський В. С. Правотворчість: теоретичні та логічні засади / В. С. Ковальський, І. П. Козінцев. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 192 с.
10. Закону України «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» від 16.09.2014 року № 1680-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1680-18>. – Назва з екрану.
11. Бобровник С. В. Компроміс і конфлікт у праві: антрополого-комунікативний підхід до аналізу: монографія / С. В. Бобровник; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ : Юрид. думка, 2011. – 383 с.
12. Конституційний Договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України від 08.06.1995 року № 1к/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1%D0%BA/95-%D0%B2%D1%80>. – Назва з екрану.
13. Угода про Коаліцію депутатських фракцій «Європейська Україна» від 27.11.2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/n0001001-15>. – Назва з екрану.
14. Закон України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» від 29.11.2001 року № 2864-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2864-14>. – Назва з екрану.
15. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: підручник / О. Ф. Скакун. – К.: Алерта: КНТ: ЦУЛ, 2009. – 520 с. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 року № 3236-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>. – Назва з екрану.
16. Закон України «Про волонтерську діяльність» від 19.04.2011 року № 3236-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3236-17>. – Назва з екрану.

Didich T.O.,

*Doctor of Law, Associate Professor,
Professor of the Department of Theory and History of Law and State
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Orcid: 0000-0002-2442-8138*